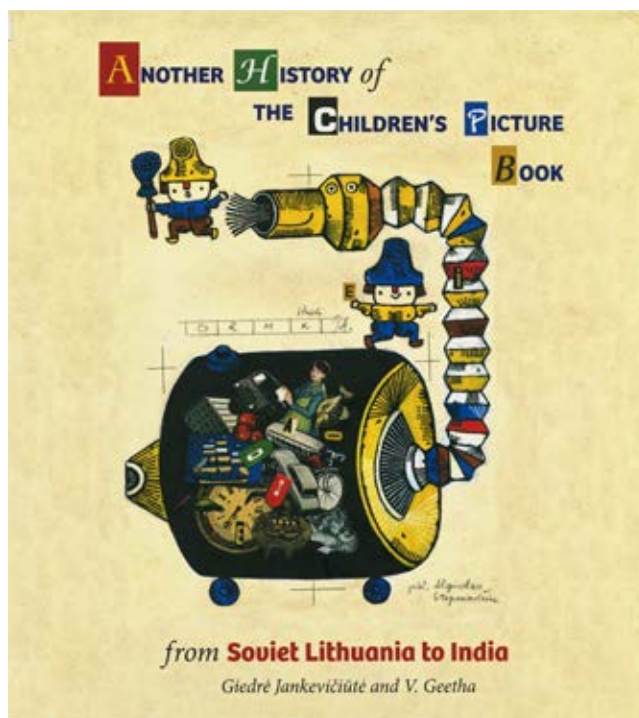

Knygos recenzija: Giedrė Jankevičiūtė, V. Geetha¹, *Eine andere Geschichte des Kinderbilderbuchs. Vom sowjetischen Litauen bis nach Indien*, Tara Books, 2017²

Bettina Kümmerling-Meibauer

Giedrė Jankevičiūtė,
V. Geetha, *Another
History of the Children's
Picture Book: From
Soviet Lithuania to
India*, Chennai: Tara
Books, 2017, 176 p. –
ISBN 987-93-83145-45-1,
LATGA, Vilnius 2020

Maketo dailininkė Laura
Varžgalytė, viršelyje –
Algirdo Steponavičiaus
ilustracija Estijos
rašytojo Eno Raudo
istorijai „Baisusis Dulkių
siurblys“, in: *Genys*,
1967, Nr. 7,
LATGA, Vilnius 2020

1 Geetha V. (Varadarajan) – istorikė, feministė ir antikastinio judėjimo aktyvistė, ginanti moterų ir neliečiamųjų (dalitų) teises. Gimė ir augo Čenajuje, studijavo Ajosvos universitete JAV. Nuo 1998 m. tarptautiniu mastu pripažintos Indijos leidyklos „Tara Books“ leidybos direktorė ir jos steigėja kartu su Gita Wolf. 2015 m. šios leidyklos būstinėje „Book Building“ Čenajuje, Thiruvanniyuro rajone, su Giedre Jankevičiūte surengė parodą *Children's Book Illustration (1940–1990): A Journey in Time and Context*, kurios metu pasiūlė Giedrei kartu išleisti knygą apie sovietų knygas vaikams ir jų funkcionavimą Indijoje bei Lietuvoje.

2 Recenzija paskelbta leidinyje: *Schriftenreihe der Deutschen Akademie für Kinder- und Jugendliteratur Volkach e. V.*, t. 50: *Erzählen in Wort und Bild. Beiträge zur Theorie und Praxis kinder- und jugendliterarischer Erzählwelten*, sud. Gabriele von Glasenapp, Claudia Maria Pecher, Felix Giesa, Martin Anker, Schneider Verlag Hohengehren GmbH, 2019, p. 258–260. Iš vokiečių kalbos išvertė Giedrė Sodeikienė.

Iliustruotų knygų vaikams istorija daugelyje šalių tebėra neištyrinėta žemė. Skandinavijos šalyse, Vokietijoje, Anglijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Rusijoje ir JAV išleista nemažai studijų, tiesa, ne itin nuodugnių, apie iliustruotų knygų raidą nuo jų atsiradimo XIX a. iki mūsų dienų, tačiau apie šią raidą kitose Europos šalyse, juo labiau Azijoje, Afrikoje ir Pietų Amerikoje, mes, galima sakyti, nieko nežinome. Tai buvo tas orientyras, kuriuo pasinaudodamos Lietuvos vaikų literatūros tyrinėtoja Giedrė Jankevičiūtė ir indų publicistė bei leidėja V. Geetha kartu parašė knygą. Abi autorės nagrinėja sovietinės vaikų literatūros poveikį savo šalies nacionalinei vaikų literatūrai. Nuo pokario iki XX a. 9 deš. sovietinės vaikų literatūros vertimai į užsienio kalbas itin plačiai pasklido ne tik Sovietų Sąjungos respublikose bei buvusio Rytų bloko šalyse, bet ir Lotynų Amerikoje, Vakarų Afrikoje bei Pietryčių Azijoje, todėl autorės savo knygą vertina kaip pirmą žingsnį į globalią iliustruotų vaikų knygų istoriją.

Pirmoje dalyje aptariama iliustruotų knygų vaikams istorija Lietuvoje nuo 4 dešimtmečio. Tarpukaris pasižymėjo įvairiais avangardistiniais sąjūdžiais, bet dėl Sovietų Sąjungos įtakos iliustruotų knygų estetika pakito. Du dešimtmečius po karo buvo griežtai reikalaujama laikytis socialistinio realizmo principų, šį reikalavimą sušvelnino tik 7 deš. kilusi liberalizavimo banga, įgalinusi naujus estetinius principus bei naujus meno sąjūdžius.

Lietuvoje iliustruotų knygų leidybai daug žalos padarė cenzūra ir politinė priespauda, o padėtis Indijoje buvo kitokia tuo atžvilgiu, kad ši šalis palaikė partnerystės ryšius su Sovietų Sąjunga, bet nebuvo tiesioginės jos įtakos zonoje. Nuo 7 deš. Indijos knygų rinkoje padaugėjo į anglų kalbą ar pagrindines Indijos kalbas išverstų sovietinių iliustruotų knygų, kurios dėl savo pigumo išstūmė iki tol vyravusias britų ir amerikiečių knygas vaikams. Leidinyje įtikinamai parodoma, kokį vaidmenį sovietinės iliustruotos knygos suvaidino sprendžiant neraštingumo problemas Indijoje bei kokį poveikį jos padarė šiuolaikiniam Indijos iliustruotų knygų menui.

Lyginamoji perspektyva atskleidžia du skirtingus požiūrius į sovietinės vaikų literatūros recepciją. Neabejotina, kad abiejose šalyse socialistine ir antikolonijine ideologija pagrįstoms knygoms būdingos propagandinės užmačios, skiriasi tik tos ideologijos prielaidos, kurios neatsiejamos

nuo nevienodos politinės bei ekonominės padėties Lietuvoje ir Indijoje.

Spalvotais piešiniais gausiai iliustruotas leidinys netikėtai parodo, kaip glaudžiai yra susipynę politiniai, pedagoginiai ir estetiniai aspektai, daug dešimtmečių formavę Lietuvoje ir Indijoje leidžiamas knygas vaikams. Ši vaizdžiai parašyta knyga skirta ne tik mokslininkams, bet ir visiems besidomintiems pas mus nežinoma iliustruotų knygų istorija šiose šalyse.